

NORGES HØYESTERETT

Den 14. april 2016 avsa Høyesterett dom i

HR-2016-00783-A, (sak nr. 2015/1982), straffesak, anke over dom,

A (advokat Marius O. Dietrichson)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Carl Graff Hartmann)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Endresen**: Saken gjelder anke over straffutmåling for brannstiftelse. De sentrale spørsmål i saken er hvordan fengselsstraff og kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) skal samordnes, samt fastsettelsen av det området der domfelte skal ha forbud mot å befinne seg.
- (2) Eiker, Modum og Sigdal tingrett avsa 28. april 2015 dom med slik domsslutning:
  - "1. A, født 00.00.1966, dømmes for overtredelse av straffeloven § 292 jf. § 291 og straffeloven § 326 første ledd nr. 2, sammenholdt med straffeloven § 63 annet ledd, til fengsel i 2 år. Varetekt kommer til fradrag med 88 dager.
  2. A ilegges kontaktforbud slik at han forbys å oppsøke, forfølge eller på noe vis ta kontakt med B, C, D og E. Forbudet gjelder i 5 år.
  3. A ilegges kontaktforbud ved at han forbys å nærme seg boligen til B, C, D og E. Forbudet gjelder i 3 år og han ilegges elektronisk kontroll i hele perioden.

4. **Forbudssonen for domsslutningens punkt 3 dannes av kartkoordinatene 32V 550979 6639638, 32V 583044 6636483, 32V 585880 6624450, 32V 587665 6617306, 32V 591147 6613758, 32V 592107 6603941, 32V 583809 6598624, 32V 569078 6596097, 32V 533679 6609771 og 32V 533909 6619621.**
5. **A dømmes til innen 2 uker fra dommens forkynnelse å betale 4 867 936 kroner til Storebrand Forsikring AS."**
- (3) A anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt bevisvurderingen under skyldspørsmålet samt straffutmålingen. Han begjærte også ny behandling av de sivile krav.
- (4) Borgarting lagmannsrett avsa 15. september 2015 dom med slik domsslutning:
- "1. **A, født 00.00.1966, dømmes for overtredelse av straffeloven § 282 § 292, jf. § 291 samt det forhold som er endelig avgjort ved Eiker, Modum og Sigdal tingretts dom 28. april 2015, sammenholdt med straffeloven § 63 andre ledd, til fengsel i 2 – to – år, hvorav 6 – seks – måneder gjøres betinget med en prøvetid på 5 – fem – år, jf. straffeloven §§ 52 flg.**
- Til fradrag i straffen kommer 241 – tohundreogførtien – dager for utholdt varetekt.**
2. **A ilegges kontaktforbud slik at han forbys å oppsøke, forfølge eller på noe vis ta kontakt med B, C, D og E. Forbudet gjelder i 5 – fem – år.**
3. **A ilegges kontaktforbud ved at han forbys å nærme seg boligen til B, C, D og E. Forbudet gjelder i 3 – tre – år, og han ilegges elektronisk kontroll i hele perioden.**
4. **Forbudssonen for domsslutningens punkt 3 dannes av kartkoordinatene 32V 550979 6639638, 32V 583044 6636483, 32V 585880 6624450, 32V 587665 6617306, 32V 591147 6613758, 32V 592107 6603941, 32V 583809 6598624, 32V 569078 6596097, 32V 533679 6609771 og 32V 533909 6619621.**
5. **A betaler til Storebrand Forsikring AS 5.360.052 – femmillioner – trehundreogsekstusenogfemtito – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse."**
- (5) Ved lagmannsrettens dom ble gjort den endring at seks måneder av fengselsstraffen på to år ble gjort betinget. Dessuten ble skadeforsikringsselskapet, som hadde forsikret den nedbrente boligen, tilkjent en noe større erstatning enn i tingretten.
- (6) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen. Det anføres at fengselsstraffen allerede isolert sett er noe for lang, og at den i hvert fall er for streng når det også idømmes et kontaktforbud med elektronisk kontroll. Et slikt kontaktforbud vil i vesentlig grad begrense hans livsutfoldelse. Det bestrides ikke at vilkårene for et kontaktforbud er oppfylt, men forbudet må utformes på en måte som gir ham en mulighet til å besøke familiemedlemmer som bor innenfor den forbudssone som fastsettes, og han må gis praktiske muligheter for å forflytte seg gjennom området. Forbudssonen er dessuten vesentlig for omfattende.
- (7) Påtalemyndigheten har henholdt seg til lagmannsrettens dom, dog slik at det under henvisning til Ot.prp. nr. 25 (2008–2009) side 23 er gjort gjeldende at det ved

straffutmålingen skulle vært sett bort fra kontaktforbudet, og at ingen del av straffen da skulle vært gjort betinget.

- (8) Ved lovendring 19. juni 2009 ble det i straffeloven § 33 femte ledd gitt hjemmel for at retten kan ilegge den et kontaktforbud retter seg mot elektronisk kontroll med at kontaktforbudet overholdes. Bestemmelsen er videreført i straffeloven av 2005 § 57 femte ledd.
- (9) Saken er riktig behandlet etter straffeloven av 1902. Det er ikke ved ikrafttreddelsen av straffeloven av 2005 skjedd noen endring i rettstilstanden som tilsier at den nye loven skal anvendes.
- (10) *Jeg er kommet til at anken fører frem for så vidt som forbudssonen for kontaktforbudet begrenses noe, men at anken for øvrig forkastes. Etter mitt syn er det ikke grunnlag for å skjerpe straffen fastsatt i lagmannsrettens dom.*
- (11) Det dominerende forhold ved straffutmålingen er ildpåsættelsen, men denne handlingen må, som tingretten og lagmannsretten har understreket, bedømmes på bakgrunn av forhistorien.
- (12) Lagmannsretten fant A skyldig i den 12. juli 2014 å ha påtent bolighuset ---veien 0 i X tilhørende B og C. De to bodde i huset sammen med sine to barn, men hele familien var bortreist da ildpåsættelsen fant sted. Huset, som lå i et tettbygd strøk, ble totalskadd. Dersom brannvesenet ikke hadde kommet raskt til stede, ville det ha vært fare for at brannen kunne spre seg til omkringliggende hus.
- (13) Brannstiftelsen må sees som en videreføring av tidligere krenkelser overfor familien Y. Domfelte, som tidligere var gift med Bs søster, F, ble i 2009 dømt til fengsel i fire år for seksuelle overgrep overfor en av Bs døtre. Etter å ha sonet denne dommen, ble han i september 2013 dømt for å ha truet sin tidligere ektefelle, F, med kniv og for fire brudd på ilagt besøksforbud. Ved dom av 14. mai 2014 ble han dømt for bombetrussel mot X kino, tre brudd på ilagt besøksforbud og ett simpelt skadeverk. Ved samtlige overtredelser var medlemmer av Y-familien fornærmet. Denne siste domfellelsen skjedde bare to måneder før brannstiftelsen.
- (14) Straffen omfatter også domfellelsen etter straffeloven § 326 første ledd nr. 2, der skyldspørsmålet ble endelig avgjort ved tingrettens dom. Jeg er enig med lagmannsretten i at dette forholdet er av en slik karakter at det bør tas i betraktning som en skjerpende omstendighet, jf. straffeloven § 63 andre ledd.
- (15) Som de tidligere retter er jeg på denne bakgrunn kommet til at straffen bør settes til fengsel i to år. I hvilken utstrekning deler av straffen bør gjøres betinget, kommer jeg tilbake til etter å ha behandlet spørsmålet om kontaktforbudets utstrekning.
- (16) Den prinsipielle begrunnelse for å bygge ut et kontaktforbud med elektronisk overvåkning av den som forbudet retter seg mot, er klart understreket i Ot.prp. nr. 25 (2008–2009) punkt 3.5.4. Departementet viser til de begrensninger ordningen innebærer for den forbudet retter seg mot, men fremhever at hensynet til den forbudet tar sikte på å beskytte langt på vei må være avgjørende. Ved fastsettelsen av det området som kontaktforbudet skal gjelde for, fremheves det likevel at det må skje en interesseavveining.

- (17) Ved Stortingets behandling av lovforslaget ble også hensynet til fornærmede understreket, jf. Innst. O. nr. 68 (2008–2009) side 2. I tilknytning til at komiteen foreslo den endring i ordningen at fornærmede skulle kunne varsles om den domfelte skulle komme til å nærme seg forbudssonen, viste den til at dette ville kunne bedre fornærmedes trygghetsfølelse. Også komiteen viste til domfeltes interesser, men fastslo at "et slikt tiltak i stor grad vil bidra til å øke sikkerheten til den fornærmede, og at hensynet til fornærmedes trygghet her bør gå foran hensynet til den domfelte", jf. innstillingen side 6. Det vil fremgå av komiteens uttrykksmåte at komiteen tok sikte på de mer alvorlige tilfeller, men det er utvilsomt et slikt tilfelle denne saken gjelder.
- (18) Lovteksten fastsetter at forbudssonen skal gjelde et bestemt område, men gir ingen videre veiledning med hensyn til hvor stor forbudssone som kan bestemmes. Heller ikke forarbeidene gir noe entydig svar.
- (19) I Ot.prp. nr. 109 (2001–2002), punkt 4.4.1, Besøksforbudets geografiske omfang, heter det:

"Departementet foreslår ikke å begrense det mulige omfanget av et besøksforbud i lovteksten. Lovteksten setter ikke grenser for hvor stort område et besøksforbud kan gjelde, jf uttrykket 'bestemt sted'. Hvis det er behov for det, kan det ikke være noe i veien for at et besøksforbud for eksempel gis for en hel kommune. Forutsatt at de øvrige vilkårene i § 222 a første ledd er tilfredsstillt, må det avgjørende for omfanget av besøksforbudet være om forbudet vil være et forholdsmessig tiltak, jf straffeprosessloven § 170 a."

- (20) Justisdepartementet redegjør så i proposisjonen for den forholdsmessighetsvurdering som må foretas, og denne drøftelsen peker klart i retning av at det ikke var siktemålet å fastsette en øvre grense for hvor stor forbudssone som kan bestemmes. Når problemstillingen igjen berøres i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 322, heter det bare:

"Et oppholdsforbud etter § 33 skal gjelde for 'bestemte områder'. Forbudet kan imidlertid omfatte relativt store områder, som for eksempel et tettsted eller en kommune."

- (21) Dette tilfører ikke noe nytt i forhold til den tidligere drøftelse.
- (22) Utstrekningen av forbudssonen er i lagmannsrettens dom fastsatt med utgangspunkt i en anslått responstid for politiet etter et varsel om at domfelte beveger seg i retning av fornærmede. Basert på hvor lang tid det realistisk vil ta før politiet vil kunne være fremme hos fornærmede eller kunne gjennomføre alternative sikringstiltak, er vernesonens yttergrenser fastsatt slik at politiet vil ha 25 minutter før domfelte vil kunne være fremme hos fornærmede.
- (23) Denne tilnærming synes vel forenlig med det som var forutsetningene for lovendringen. I Ot.prp. nr. 25 (2008–2009) side 16 heter det blant annet:

"Det er først og fremst tidsaspektet som utgjør den største forskjellen mellom mobil voldsalarm og omvendt voldsalarm. Mobil voldsalarm utløses som regel først når den som er ilagt et besøks- eller kontaktforbud befinner seg i umiddelbar nærhet av fornærmede, slik at politiet regelmessig vil ha liten tid til å handle. Med omvendt voldsalarm varsles politiet så snart gjerningspersonen beveger seg inn i det området forbudet gjelder for. Elektronisk kontroll vil også gi politiet bedre oversikt over

situasjonen. Politiet vil blant annet kunne se om alarmen utløses fordi trusselutøveren har gått inn i den forbudte sonen eller om den utløses fordi signalene opphører, eksempelvis som følge av manglende vedlikehold av utstyret. Den tidligere varslingen forventes å føre til at politiet oftere vil rekke frem til fornærmede i tide, og at fornærmede vil kunne varsles i de tilfeller hvor politiet ser at de ikke kan rekke frem tidsnok. I de sistnevnte tilfellene kan den tidligere varslingen gi fornærmede bedre tid til å forflytte seg, og politiet bedre tid til å iverksette alternative beskyttelsestiltak."

- (24) Ved forholdsmessighetsvurderingen må det tas utgangspunkt i at forbudssonen utgjør et betydelig areal – i størrelsesorden 1500 km². Arealet er større enn for de fleste av landets kommuner. Det rammer domfelte hardt for så vidt som det vanskeliggjør kontakt med familie og tilgang til omkringliggende områder. De krenkelser som begrunner forbudet er så vedvarende og alvorlige at hensynet til de fornærmede likevel må være avgjørende.
- (25) Forbudssonen må avgrenses på en praktisk og klar måte. Dette vil kunne føre til at forbudssonen omfatter mindre arealer som strengt tatt ikke tilsies av premissene for avgrensningen. I saken her er det imidlertid i forbudssonen tatt med et særskilt tilleggsareal som går utover det areal som tilsies av den beregnede responstid. Det er ikke fremkommet noen tilstrekkelig begrunnelse for denne utvidelsen, og det må etter mitt syn gjøres den endring i lagmannsrettens dom at forbudssonen begrenses i overensstemmelse med det prinsipielle utgangspunktet for fastsettelsen. Sakens parter er enige i at dette kan gjøres ved en forenkling av koordinatsangivelsene i domsslutningen.
- (26) Det spørsmål som gjenstår er om det er grunn til å endre lagmannsrettens dom for så vidt som seks måneder av fengselsstraffen er gjort betinget.
- (27) Ved lovendring i 2008 fikk § 29 i straffeloven av 2005 tilføyet som nytt andre ledd:
- "Når det ved fastsetting av straff er aktuelt å ilegge flere strafferettslige reaksjoner, jf. første ledd og § 30, skal den samlede reaksjon stå i et rimelig forhold til lovbruddet."**
- (28) Lovendringen innebar ikke noen realitetsendring; som Justisdepartementet gir uttrykk for i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008), side 48, kodifiseres ved lovendringen gjeldende rett. De ulike reaksjoner må sees i sammenheng.
- (29) Særlige hensyn gjør seg imidlertid gjeldende ved kontaktforbud med elektronisk overvåkning. Ordningen er ikke primært pønalt begrunnet. Kontaktforbud er et tiltak som tar sikte på å beskytte fornærmede, og kontaktforbudet er en begrensning i domfeltes livsutfoldelse som er en direkte konsekvens av den fare denne finnes å utgjøre overfor de fornærmede. Med dette som utgangspunkt fremheves det i Ot.prp. nr. 25 (2008–2009) punkt 3.7.4 at det ikke er meningen at ileggelse av elektronisk kontroll sammen med kontaktforbud skal føre til kortere eller betinget straff, og at elektronisk kontroll ikke i seg selv er et argument for betinget fengselsstraff.
- (30) Foranledningen til Justisdepartementets understrekning var en høringsuttalelse fra Riksadvokaten, som pekte på mulige konsekvenser av elektronisk kontroll, blant annet ble det vist til at konsekvensen kunne bli at retten nøyer seg med en betinget straff. Når uttalelsene i proposisjonen også leses på bakgrunn av kodifiseringen av det alminnelige prinsipp om at det må foretas en samlet vurdering av de strafferettslige reaksjoner, kan det ikke legges til grunn at meningen har vært at alminnelige straffutmålingsprinsipper skal settes til side. Det må da også i slike saker etter omstendighetene kunne være rom for å

gjøre en dom delvis betinget, ikke minst må det være aktuelt når det er hensynet til fornærmede som bestemmer denne reaksjonen.

- (31) Lagmannsretten har begrunnet hvorfor seks måneder av straffen er gjort betinget slik:

"Normalt vil det ikke være rom for en deldom i et tilfelle som dette. Lagmannsretten er imidlertid enig med aktor at i dette tilfellet bør 6 måneder av straffen gjøres betinget med en lengre prøvetid. Dette har sammenheng med det kontaktforbud som også idømmes, jf. nedenfor. En delvis betinget fengselsstraff bør kombineres med en prøvetid ut over det som er lovens hovedregel etter straffeloven § 53 nr. 1 andre ledd. Som lagmannsretten kommer tilbake til, er det en betydelig risiko for at tiltalte på ny vil krenke familien Y. Dette taler sterkt for at prøvetiden bør være lengre enn 2 år. En slik lengre prøvetid – som lagmannsretten her mener bør settes til 5 år – vil kunne bidra til at tiltalte avstår fra nye krenkende og straffbare handlinger både mot familien F og familien B."

- (32) Valg av reaksjon fremstår som hensiktsmessig og velbegrunnet, og jeg kan ikke forstå forarbeidene slik at løsningen er uforenlig med lovgivers intensjoner. Jeg kan på den annen side ikke se at den samlede reaksjon, som også omfatter kontaktforbud med elektronisk kontroll, samlet sett er blitt for streng.
- (33) Selv om spørsmålet ikke har vært prosedert for Høyesterett, finner jeg likevel grunn til å påpeke en uklarhet med hensyn til hvilke begrensninger i domfeltes livsutfoldelse som kan bestemmes i medhold av straffeloven § 57 femte ledd.
- (34) Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføring av elektronisk kontroll. Det er ikke gitt slike regler. I saken er det imidlertid fremlagt et utkast til gjennomføringsplan for omvendt voldsalarm for domfelte. Denne bygger i hovedsak på Politidirektoratets rundskriv RPOD-2013-3, men er utformet i en noe mer absolutt form. Det følger av utkastet at domfelte vil være avskåret fra å reise til utlandet og fra å fly. Det vil dessuten gjelde restriksjoner for domfeltes adgang til å oppholde seg på steder med utilfredsstillende dekning for GPS. Den begrensning dette vil innebære for domfeltes livsutfoldelse er eksemplifisert ved at han ikke vil kunne gå på kino eller oppholde seg på større kjøpesentre.
- (35) Det kan reises spørsmål ved om dette innebærer begrensninger utover det som var forutsatt ved Stortingets vedtakelse av ordningen. Jeg viser til Ot.prp. 25 (2008–2009) kapittel 3.5.4 hvor departementet uttaler følgende:

"Departementets forslag til endring av straffeloven § 33 for å muliggjøre elektronisk kontroll medfører ikke at bevegelsesfriheten kan innskrenkes ytterligere. Den elektroniske kontrollen vil først og fremst innebære at enhver overtredelse av kontaktforbudet vil bli registrert - så fremt teknologien fungerer som den skal. I den grad den elektroniske kontrollen kan sies å utgjøre en frihetsberøvelse eller en innskrenkning av bevegelsesfriheten utover det som følger av kontaktforbudet, vil dette være som følge av forpliktelsene til å vedlikeholde det tekniske utstyret, herunder opplading av batteriene. Det skal imidlertid ikke underslås at politiets overvåking av at domfelte ikke beveger seg innenfor forbudt område, i seg selv innebærer en ytterligere belastning for domfelte. ..."

Den vesentligste forskjellen er at personer som er ilagt kontaktforbud, skal kunne bevege seg fritt med unntak av et nærmere angitt geografisk område. Dette innebærer blant annet at de må kunne forlate landet og kunne reise med fly innenlands. Siden en elektronisk fotbøyle på lik linje med mobiltelefoner må slås av under flyreisen, vil slike

reiser nødvendiggjøre særskilte avtaler mellom politiet og den domfelte. Den åpenbare ulempen i slike situasjoner er at utstyret kan være slått av for en lengre tidsperiode, uten at politiet kan være sikker på om vedkommende faktisk er på reise. Innføring av kontaktforbud med elektronisk kontroll vil gjøre det mulig å undersøke om det lar seg gjøre å håndtere slike situasjoner på en tilfredsstillende måte, se punkt 3.7.7 om forslaget begrensning i tid og løpende kartlegging av erfaringene med tiltaket."

- (36) Ved den samlede vurdering av hva som er riktig straff for den domfelte, har jeg måttet bygge på at ordningen med elektronisk kontroll av kontaktforbud praktiseres i tråd med Politidirektoratets rundskriv. Etter mitt syn er det imidlertid nødvendig med en nærmere avklaring av hvor langt ordningen i straffeloven § 57 femte ledd rekker.
- (37) I den ubetingede del av dommen skal domfelte ha fradrag for 434 dager for utholdt varetekt i anledning saken.
- (38) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 4, gjøres den endring at kartkoordinatene 32V 585880 6624450, 32V 587665 6617306, 32V 591147 6613758, 32V 592107 6603941 og 32V 583809 6598624 erstattes med kartkoordinatet 32V 577611 6615326. Til fradrag i straffen kommer 434 – firehundreogtrettifire – dager for utholdt varetekt.

- (39) Kst. dommer **Sæbø** : Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (40) Dommer **Noer**: Likeså.
- (41) Dommer **Tønder**: Likeså.
- (42) Dommer **Stabel** Likeså.

(43) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 4, gjøres den endring at kartkoordinatene 32V 585880 6624450, 32V 587665 6617306, 32V 591147 6613758, 32V 592107 6603941 og 32V 583809 6598624 erstattes med kartkoordinatet 32V 577611 6615326. Til fradrag i straffen kommer 434 – firehundreogtrettifire – dager for utholdt varetekt.

*Rettet 26. april 2016 i medhold av straffeprosessloven § 44.

Ingse Stabel
(sign.)

Riktig utskrift bekrefte: